

Posudek pro překladovou anticenu Skřípec v roce 2023

Farma zvířat. "Translation © **Jana Middleton**, 2021". Odpovědná redaktorka Alena Jíchová. Jazykový korektor Ladislav Niklíček. **Fortuna Libri** Publishing s.r.o., Praha, bez explicitního data, ale s ostatními copyrighty 2022. "První vydání". ISBN 978-80-7546-369-2 nebo ISBN 978-80-7546-370-8 s odlišnou obálkou a sníženou cenou (109 Kč!)
pro síť Levné knihy. – Sken první kapitoly [na Knizniklub.cz/knihy/588395](https://www.knizniklub.cz/knihy/588395)

FARMA ZVÍŘAT

GEORGE
ORWELL

GEORGE ORWELL

"Cover design and illustration Václav Školoud, 2022"; verze pro volný prodej a knihovny, versus minimalistická obálka z Levných knih

s přihlédnutím k dalším titulům (vesměs cituji co nejpřesněji formulace z tiráží, kde jsou dostupné, jen s neznačenými výpustkami irelevantních částí):

Farma zvířat (podtitul *Pohádkový příběh* uveden pouze na titulním listě a z reedice vypuštěn). Z anglického originálu *Animal Farm* vydaného vydavatelstvím Penguin Books Ltd. ve Velké Británii roku 1979 přeložil **Gabriel Gössel**, verše přeložil **Miloš Holub**. Doslov napsal Bohuslav Blažek. Vydalo Vydavatelství a nakladatelství Práce v Praze roku 1991 jako svou 6849. publikaci. Odpovědná redaktorka Alice Marxová. Technická redaktorka Hana Herčíková. 2. vydání, v nakladatelství Práce a v tomto překladu 1. Stran 80 – AA 4,51 – VA 5,43. ISBN 80-208-0159-6.

– Další vydání: Aurora 2000 (velkoformátové s ilustracemi Martina Velíška) a 2004 (v tiráži rovněž "ilustrace Martin Velíšek", ale omezeny na ozdobné rámečky kolem jednotlivých stránek; neuveden ani žádný redaktor; název originálu chybně s členem *The Animal Farm*); Argo 2008 (*Animal Farm* / *Farma zvířat*. Grafická úprava Markéta Cudlínová. Odpovědná

redaktorka Alena Pokorná. Technická redaktorka Alexandra Švolíková. Sazba Studio Marvil, s.r.o. Vydání v bilingvní podobě první. ISBN 978-80-7203-969-2) a 2015 (v "Edici spisů George Orwella"; odpovědný redaktor Martin Svoboda; "vydání šesté, v Argu druhé" – patrně jako v Práci počítán překlad Jiřího Havelky v nakladatelství I. L. Kober, Praha 1946, ale ne exilové); Maťa 2021 (zhruba březen, ISBN 978-80-7287-260-2; "Vydání páté, v nakladatelství MAŤA první"!?! Snad jen kdyby se počítal výhradně Gösselův překlad a ještě vynechala bilingva jako formálně odlišný titul).

Farma zvířat. Z anglického originálu *Animal Farm: A Fairy Story*, vydaného nakladatelstvím Secker and Warburg roku 1945 v Londýně [*sic!* Je prakticky vyloučeno, že by jaký Čech disponoval vzácným a drahým prvotiskem; není ani dostupný jeho sken online] přeložila **Blanka Carrière**. Překlad předmluvy k ukrajinskému vydání vychází z textu uveřejněného nadací The Orwell Foundation. Píseň „Zvířata Anglie“ a báseň „Soudruhu Napoleone!“ přeložil **Jan Bružeňák**. Ilustrace Iwan Kulik. Vydalo nakladatelství Rybka Publishers v Praze na podzim roku 2021 [zhruba listopad]. – Žádný redaktor vskutku neuveden. Extenzivní ukázka cca 40 dvoustránek (vč. celé předmluvy, umístěné za text) [na Rybkapub.cz/-d246.htm](http://na.Rybkapub.cz/-d246.htm) – některé stránky chybí, ale první kapitola je v úplnosti [na Knizniklub.cz/knihy/578917](http://na.Knizniklub.cz/knihy/578917)

Když s koncem roku 2020 vypršela autorská práva George Orwella, strhla se hotová vydavatelská smršť jeho nejznámějších a nejpopulárnějších dystopií, zejména u té kratší a přístupnější – zařazení do školní četby zajišťuje stálý prodej (dokonce i v knihovnách se výtisky, jakkoli pořízené v hojném množství, seženou jen s potížemi): Za rok a čtvrt, od jara 2021 do června 2022 vyšlo neméně než pět vydání Farmy zvířat v různých překladech. Taková kombinace je translátologicky nebývalá a velmi zajímavá, nicméně nové překlady z významnějších nakladatelství (Jan Kalandra, LEDA, spol. s r.o., zhruba září 2021, a Viktor Janiš, Albatros Media / CooBoo, červen 2022) nespádají do vymezení této stati.

Z těch zbývajících sestavme srovnávací tabulku pasáží, vybraných zčásti namátkou a zčásti cíleně z první kapitoly a úvodních stránek druhé (jež si čtenář může ověřit na odkazech výše); excerpovaný úsek představuje zhruba desetinu celé knihy.

George Orwell 1945	Gabriel Gössel (1979/1) 1991 (a dále)
Mr Jones, of the Manor Farm, had locked the hen-houses for the night, but was too drunk to remember to shut the pop-holes.	Pan Jones, majitel Panské farmy, zamkl na příšerně opilý, takže na zástrčky zapomněl
With the ring of light from his lantern dancing from side to side he lurched across the yard, kicked off his boots at the back door, [...] and made his way up to bed, where Mrs Jones was already snoring.	Potácel se přes dvůr a kužel světla z jeho strany na stranu. U zadních dveří domu sh dopotácel se do ložnice, odkud se již ozývala paní Jonesové.
As soon as the light in the bedroom went out there was a stirring and a fluttering all through the farm buildings.	Jakmile světlo v ložnici zhaslo, začal se z podivný šramot.
Old Major (so he was always called, though the name under which he had been exhibited was Willingdon Beauty) was so highly regarded on the farm that everyone was quite ready to lose	Starý Major (tak mu odjakživa říkali, ale na „Krasavec z Wellingdonu“ [<i>sic</i> , 2004 opravil po celé farmě vážen natolik, že každé zvíře

George Orwell 1945	Gabriel Gössel (1979/) 1991 (a dále)
an hour's sleep in order to hear what he had to say.	hodinu spánku, aby vyslechlo, co má na sr
At one end of the big barn, on a sort of raised platform, Major was already ensconced on his bed of straw, under a lantern which hung from a beam.	Major už byl ve stodole, natažený na vyvýš pod lucernou visící z trámu.
He seldom talked, and when he did it was usually to make some cynical remark — for instance he would say that God had given him a tail to keep the flies off, but that he would sooner have had no tail and no flies.	Málokdy mluvil, a když něco řekl, tak to byl poznámka. Říkal například, že Bůh mu dal mouchy, ale raději by se obešel bez ocasu
Nevertheless, without openly admitting it, he was devoted to Boxer; the two of them usually spent their Sundays together in the small paddock beyond the orchard, grazing side by side and never speaking.	[ve vydání 1991 věta chybí, už 2004 dopln otevířeně nepřiznal, byl oddaný Boxerovi – trávili neděle na malé loučce za sadem, kd pásli.
The two horses had just lain down when a brood of ducklings which had lost their mother filed into the barn, cheeping feebly and wandering from side to side to find some place where they would not be trodden on.	Boxer a Lupina se právě uvelebili, když se hejno osiřelých káčátek, slabounce pípalo aby našlo bezpečný úkryt, kde by je nikdo
At the last moment Mollie, the foolish, pretty white mare who drew Mr Jones's trap, came mincing daintily in, chewing at a lump of sugar. She took a place near the front and began flirting her white mane, hoping to draw attention to the red ribbons it was plaited with.	Poslední příklusala klisna Molina, bláznivá tahala bryčku pana Jonese. [až 2008 dopln cukru.] Rozložila se vpředu a začala pohaz že si někdo všimne v ní vpletených rudých
Last of all came the cat, who looked round, as usual, for the warmest place, and finally squeezed herself in between Boxer and Clover; there she purred contentedly throughout Major's speech without listening to a word of what he was saying.	Pak ještě přiběhla kočka, chvílku se jako ob nejteplejším místě a nakonec vklouzla mezi po celou dobu předla, aniž by poslouchala.
I have had a long life, I have had much time for thought as I lay alone in my stall, and I think I may say that I understand the nature of life on this earth as well as any animal now living.	Mám za sebou dlouhý život, a když jsem le chlévě, zbývalo mi hodně času k přemýšle klidně prohlásit, že rozumím podstatě životi dobře jako kterékoliv jiné zvíře.
Is it because this land of ours is so poor that it cannot afford a decent life to those who dwell upon it? No, comrades, a thousand times no! The soil of England is fertile, its climate is good, it is capable of affording food in abundance to an enormously greater number of animals than now inhabit it.	Je snad anglická půda tak chudá, že nezar kdo ji obývají? Ne, soudruzi, tisíckrát ne! P podnebí je dobré, tady by našlo dost potravy než tu žije dnes.
You, Boxer, the very day that those great muscles of yours lose their power, Jones will sell you to the knacker, who will cut your throat and boil you down for the foxhounds.	Boxere, ve chvíli, kdy ti ochabnou svaly, za ti podřízne krk a tvým masem nakrmí loved
Beasts of England, beasts of Ireland,	(verše přeložil Miloš Holub)

George Orwell 1945	Gabriel Gösse (1979/ 1991 (a dále)
<p>Beasts of every land and clime, Hearken to my joyful tidings Of the golden future time.</p>	<p>Já jsem zvíře, ty jsi zvíře, my jsme všichni zvířata, budoucnost jak zlato září veselá a bohatá. <i>(2004 pouze Gösse)</i> Zvířata Anglie a Irska, již vzhůru, všichni trpící, o časech zlaté budoucnosti slyšte s úsměvem na líci.</p>
<p>Soon or late the day is coming, Tyrant Man shall be o'erthrown, And the fruitful fields of England Shall be trod by beasts alone.</p> <p>Rings shall vanish from our noses, And the harness from our back, Bit and spur shall rust forever, Cruel whips no more shall crack.</p> <p>Riches more than mind can picture, Wheat and barley, oats and hay, Clover, beans and mangel-wurzels Shall be ours upon that day.</p>	<p>Jednou přijde slavná chvíle, kdy bez lidí budem žít, rodnou hroudu vlasti drahé jen pro sebe budem mít. (Již brzy ten den přijít musí, kdy zhyne celý lidský rod, přes žírné lány vlasti naší se potom dáme na pochod.) Kde jsou zvonce, kde je chomout, kde je postroj z našich zad? Ostruhy a kruté biče, těch se každý zbaví rád. (Zmizí kruhy z našich nozder, zahodíme chomouty, postroj sejmem ze svých beder, navždy zreznou ostruhy.) Moře sena, moře zrní, každý bude spokojen. Jetel, oves, boby taky budou naše v onen den. (Píce tolik, co srdce ráčí, oves, pšenku, žito, ječmen, brambor, řepy, každému stačí, až přijde vytoužený den.)</p>
<p>Bright will shine the fields of England, Purer shall its waters be, Sweeter yet shall blow its breezes On the day that sets us free.</p> <p>For that day we all must labour, Though we die before it break; Cows and horses, geese and turkeys, All must toil for freedom's sake.</p> <p><i>(repetice 1. strofy s obměnou 3. verše:)</i> Hearken well and spread my tidings</p>	<p>Jasně slunce nad Anglií, čistší voda potoků, vítr bude vonět jarem, až shodíme jho otroků. (Zelenější budou pastviny, čistší ve všech řekách voda, až zas svěží vítr zavane v den, kdy nastane svoboda.) Přiložíme nohu k dílu pro tu naši svobodu, volněji se bude dýchat zvířecímu národu. (Každý z nás činiti se musí, i kdyby měl život položit,</p>

George Orwell 1945	Gabriel Gössel (1979/) 1991 (a dále)
	krávy, koně, vepří i husy, my svobodu již nedáme si vzít.) (obě repetice beze změny)
He seized the gun which always stood in a corner of his bedroom, and let fly a charge of Number 6 shot into the darkness. The pellets buried themselves in the wall of the barn and the meeting broke up hurriedly.	Popadl pušku, jež vždycky stála v koutě v l... několik kulek. Kulky se zaryly do zdi stodol... rychle rozprchlo.
Major's speech had given to the more intelligent animals on the farm a completely new outlook on life.	Majorova řeč znamenala pro mnoho zvířat... pohled na život.
[...], not much of a talker but with a reputation for getting his own way.	Mnoho nemluvil, ale za to, co řekl, se dove... l.
Snowball was a more vivacious pig than Napoleon, quicker in speech and more inventive, but was not considered to have the same depth of character.	Kuliš byl mnohem živější, rychle mluvil [20...] nepovažovali jej za tak charakterní prase ja...
[...] lies put about by Moses, the tame raven. Moses, who was Mr. Jones's especial pet, was a spy and a tale-bearer, but he was also a clever talker. [...] The animals hated Moses because he told tales and did no work	[...] báchorkami, které šířil ochočený havra... oblíbenec, lhář a vyzvědač, ale občas dobr... Mojžíše neměla ráda, protože vyprávěl poh...

Na první pohled je jasné, že **Blanka Carrière** zůstala stejnou diletantkou jako v desítkách svých dalších překladů (zejména pro nakladatelství XYZ z holdingu Albatros Media a pro Dobrovský s.r.o. neboli známou a Skřípcem opakovaně postihovanou firmu Omega – její Austenové pod značkou 1400 určenou klasice jsou v předložkové práci A. Dudkové <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/124977> pouze evidovány v bibliografickém soupisu, ale jakýkoli rozbor čeká na další badatele). Nechápe základní anglické idiomy jako „as well as any“, zcela neuvěřitelně pokládá kalibr broků za počet výstřelů; její formulace jsou těžkopádné a neohrabané v mnoha učebnicových ohledech – nadužívání "aniž by" klidně ve dvou větách za sebou, lacinovské řetězení předložkových vazeb ("ve stodole na tribuně na loži pod světlem lucerny na trámu nad ním", ostatně už úvodní "na farmě na noc"), přechodníky...

Doby, kdy Rybka býval přijatelně solidní nakladatel, jsou zjevně ty tam; o to větší škoda, že jako jediný z pěti měl nápad doplnit román o Orwellův vysvětlující paratext (v právě tak zfušovaném zpracování; vedle gramatických chyb je asi nejkomičtější "indické imperiální policii [...] něco jako četnictvo, velmi podobné španělské *Guardia Civilor* a francouzské *Garde Mobile*": [text na Orwellfoundation.com](http://text.na.Orwellfoundation.com) obsahuje několik překlepů včetně chybějící mezery ve "Spanish *Guardia Civilor* the *Garde Mobile* in France" a rozdílů v kurzívě už si nikdo ze zúčastněných nepovšiml – můžeme jen doufat, že nekopírovali text do strojového překladače!).

Nicméně ve výjimečné situaci, kdy je na trhu dostatek lepší konkurence, je taková fušeřina problém primárně mezi nakladatelem a jeho zákazníky (běda, nejspíš nic netušícími a nalákanými reklamní kampaní na barevné obrázky), a Skřípec se může omezit na to, že ji vezme na vědomí pod čarou nebo snad před závorkou.

Soustředme se tedy na zbývající titul: Pozornému čtenáři už jistě je závěr jasný, ale čistě pro úplnost bude dobré podívat se na několik dalších míst z konce a prostředku knihy.

	Gössel (1979/ 1991 (a dále)	"Middleton" 2021/2
		(str. 74–5)
ive Napoleon the credit for ment and every stroke of good hear one hen remark to ance of our Leader, Comrade e eggs in six days'; or two cows, ol, would exclaim, 'Thanks to le Napoleon, how excellent this	Napoleonovi se běžně začaly připisovat zásluhy za každý úspěch či šťastný krok. Často bylo možné zaslechnout, jak jedna slepice říká druhé: „Pod vedením našeho drahého Vůdce, soudruha Napoleona, jsem snesla pět vajec za šest dní.“ Dvě krávy u napajedla hlasitě sdělovaly, že „díky vedení soudruha Napoleona je tato voda velmi lahodná!“. [sic, 2004 vykřičník vypuštěn]	Napoleonovi se běžně začaly př každému úspěchu a vlastně za cokoli vyšlo. Často bylo možné zaslechnout, jak jedna slepice říká druhé: „Pod vedením našeho drahého Vůdce, soudruha Napoleona, jsem snesla pět vajec za šest dní.“ Dvě krávy u napajedla hlasitě bučely, že „díky vedení soudruha Napoleona je tato voda velmi lahodná!“.
is poem and caused it to be he big barn, at the opposite end dments. It was surmounted by profile, executed by Squealer in	Napoleon tuto báseň schválil a nechal ji napsat na stěnu velké stodoly, na opačný konec, než bylo Sedm přikázání. Nad báseň byl umístěn portrét Napoleona z profilu, vyvedený Pištíkem bílou barvou.	Napoleon tuto báseň schválil a nechal ji napsat na stěnu velké stodoly, na opačný konec, než bylo Sedm přikázání. Nad básní zářil portrét Napoleona z profilu, který namaloval Pištík bílou barvou.
		str. 100–111
ons came and went, the short	Roky plynuly. Roční doby se střídaly, zvířatům rychle ubíhaly jejich krátké životy.	Roky plynuly. Střídala se roční období, zvířatům rychle ubíhaly jejich krátké životy.
ture boar of twenty-four stone. he could with difficulty see out	Napoleon byl nyní skoro dvoumetrákový kanec. Pištík byl tak tlustý, že jen s potížemi otevíral oči, zarostlé sádlem.	Napoleon byl nyní skoro stopadový kanec. Pištík byl tak tlustý, že jen s obtížemi viděl z osádlé očka.
he horses now besides Clover. g beasts, willing workers and stupid. None of them proved t beyond the letter B.	Mimo Lupinu vlastnila teď farma ještě tři koně. Byla to krásná a silná zvířata, dobří pracovníci a kamarádi, ale jinak hlupáci. Nikdo z nich nebyl schopen dostat se v abecedě za písmeno B.	Kromě Lupiny teď farma vlastnila ještě tři koně. Byla to pěkná a silná zvířata, nadšení pracovníci a kamarádi, ale jinak hlupáci. Nikdo z nich nebyl schopen dostat se v abecedě za písmeno B.
ld them that the pigs had to s every day upon mysterious ts', 'minutes' and 'memoranda'. of paper which had to be ng, and as soon as they were nt in the furnace. This was of r the welfare of the farm, either pigs nor dogs produced our; and there were very many es were always good.	Pištík vysvětloval, že prasata musí denně trávit dlouhé hodiny nad záhadnými záležitostmi, jimž se říkalo „spisy“, „zprávy“, „zápisy“ a „memoranda“. Byly to velké listy papíru, hustě popsané; jakmile byly takto popsané, okamžitě se spalovaly v peci. Tato činnost byla pro blaho farmy nanejvýš důležitá, jak říkal Pištík. Prasata ani psi však svou prací neprodukovali žádné potraviny – a přitom jich bylo tolik a byli vždy při chuti.	Pištík jim například vysvětloval, že prasata musí denně trávit dlouhé hodiny nad záhadnými záležitostmi, jimž se říkalo „evidence“, „zprávy“, „zápisy“ a „memoranda“. Byly to velké, hustě popsané listy papíru, jakmile byly takto popsané, okamžitě se spalovaly v peci. Tato činnost byla pro blaho farmy nanejvýš důležitá, jak říkal Pištík. Prasata ani psi však svou prací neprodukovali žádné potraviny – a přitom jich bylo tolik a byli vždy při chuti.
were hard and that not all of illed; but they were conscious er animals. If they went hungry, rannical human beings; if they	Zvířata měla možná těžký život, možná se všechny jejich naděje nespínily; byla si však vědoma toho, že nejsou jako jiná zvířata. Trpěla sice hladem, ale nebylo to tím, že by je týrali hladem lidé; pracovala sice do úpadu, ale	Možná že měla zvířata těžký život, možná se všechny jejich naděje nespínily; byla si však vědoma toho, že nejsou jako jiná zvířata. Kdyby trpěla hladem, ale nebylo to tím, že by je týrali hladem lidé; pracovala sice do úpadu, ale

	Gössel (1979/ 1991 (a dále)	"Middleton" 2021/2
		(str. 74–5)
ive Napoleon the credit for ment and every stroke of good hear one hen remark to ance of our Leader, Comrade e eggs in six days'; or two cows, ol, would exclaim, 'Thanks to le Napoleon, how excellent this	Napoleonovi se běžně začaly připisovat zásluhy za každý úspěch či šťastný krok. Často bylo možné zaslechnout, jak jedna slepice říká druhé: „Pod vedením našeho drahého Vůdce, soudruha Napoleona, jsem snesla pět vajec za šest dní.“ Dvě krávy u napajedla hlasitě sdělovaly, že „díky vedení soudruha Napoleona je tato voda velmi lahodná!“. [sic, 2004 vykřičník vypuštěn]	Napoleonovi se běžně začaly př každému úspěchu a vlastně za cokoli vyšlo. Často bylo možné zaslechnout, jak jedna slepice říká druhé: „Pod vedením našeho drahého Vůdce, soudruha Napoleona, jsem snesla pět vajec za šest dní.“ Dvě krávy u napajedla hlasitě bučely, že „díky vedení soudruha Napoleona je tato voda velmi lahodná!“.
is poem and caused it to be he big barn, at the opposite end ndments. It was surmounted by profile, executed by Squealer in	Napoleon tuto báseň schválil a nechal ji napsat na stěnu velké stodoly, na opačný konec, než bylo Sedm přikázání. Nad báseň byl umístěn portrét Napoleona z profilu, vyvedený Pištíkem bílou barvou.	Napoleon tuto báseň schválil a nechal ji napsat na stěnu velké stodoly, na opačný konec, než bylo Sedm přikázání. Nad básní zářil portrét Napoleona z profilu, který namaloval Pištík bílou barvou.
y worked for themselves.	[2015: nicméně] alespoň pracovala pro sebe.	
hen Napoleon was seen garden with a pipe in his hen the pigs took Mr Jones's bes and put them on, Napoleon ack coat, ratcatcher breeches le his favourite sow appeared in ich Mrs Jones had been used	Nebylo nic neobyčejného na tom, když se Napoleon procházel po zahradě farmy s dýmkou v rypáku – ani když si prasata navlékla obleky ze šatníku pana Jonese. Napoleon sám se objevil v černém převlečnicku, kožených kalhotách a kamaších, zatímco jeho oblíbená sviňka se objevila v nedělních hedvábných šatech paní Jonesové.	Nepřišlo jim divné vidět Napoleona v zahradě s dýmkou v rypáku – ani když si prasata vytáhla oblečení ze šatníku pana Jonese. Napoleon sám se objevil v černém převlečnicku, kožených jezdeckých kalhotách a kamaších, zatímco jeho oblíbená prasnice se objevila v nedělních hedvábných šatech paní Jonesové.
enty yards when they stopped s was coming from the back and looked through the lent quarrel was in progress. angings on the table, sharp us denials. The source of the at Napoleon and Mr Pilkington of spades simultaneously.	Ale nevzdálila se ani na dvacet metrů, když se zarazila. Z domu se ozývala změť hlučných hlasů. Vrátila se zpět a opět nahlédla oknem. Ano, probíhala tam zuřivá hádka. Ozývaly se výkřiky, mlátilo se pěstmi do stolu, vrhaly se zuřivé pohledy a pronášela vášnivá obvinění. Zdá se, že příčinou hádky byla skutečnost, že Napoleon a pan Pilkington zahráli najednou károvým esem.	Ale nevzdálila se ani na dvacet metrů, když se zarazila. Z domu se ozýval hlasitý křik. Znovu nahlédla oknem dovnitř. Ano, probíhala tam divoká hádka. Bylo slyšet výkřiky, vrhaly se pichlavé podezíravé pohledy a pronášela vášnivá obvinění. Zdá se, že příčinou hádky byla skutečnost, že Napoleon a pan Pilkington zahráli najednou pikovým esem.
ting in anger, and they were all what had happened to the faces s outside looked from pig to g, and from pig to man again: sible to say which was which.	Dvanáct rozčilených hlasů na sebe křičelo, a všechny si byly podobné. Teď už nebylo pochyb o tom, že s tvářemi prasat se něco stalo. Zvenčí pohlížela zvířata z prasete na člověka a z člověka na prasete, a opět z prasat na člověka. Ale nebylo už možné rozlišit, která tvář patří člověku a která praseti.	Dvanáct hlasů na sebe vztekale křičelo, a všechny si byly podobné. Teď už nebylo pochyb o tom, že s obličejemi prasat se něco stalo. Zvenčí pohlížela zvířata z prasete na člověka a z člověka na prasete, a opět z prasat na člověka, ale už nebylo možné rozlišit, která tvář patří člověku a která praseti.

Shrňme si napřed situaci klasického **Gösselova** překladu. Jakkoli se mu řada jednotlivostí vydařila (jako parodování ideologických klišé včetně snahy napodobit

Internacionálu, pohříchu nedůsledně, ve druhé verzi zvířecí hymny), při bližším pohledu v až nečekané míře trpí, troufám si říci, ani ne tak dobovým nedostatkem rešeršních možností jako spěchem a absencí redakce v samizdatu (byl šířen již roku 1979 v Gösselovi blízké Edici Expedice pod číslem 77) a zjevně i v hektické porevoluční době: snad dokonce vznikal "z jedné vody", na první dobrou přímo do stroje bez zpětných oprav a čistopisu, což by vysvětlovalo např. záměnu broků za "kulky", třebaže v dalších kapitolách jsou už přeloženy správně, po prvotním chybném Wellingdonu následoval už Willingdon, a další obdobné případy. Hlavním problémem tak je, že details jsou často buď vynechány ať z nepozornosti (*more inventive*), anebo kdyby vyžadovaly zamyšlení, třeba i delší, v rychlosti zaflikovány nejvágnějším hyperonymem (*podivný šramot, mnoho zvířat*); jinde se překladatel nechává unést až příliš daleko od originálu, aniž by takové změny co přinášely.

Jistě by bývalo možné překlad opravit dodatečně (proto jsem dohledával bilingvní vydání, neboť v takových je podobné odchylky lépe vidět a někdy tak bývají redigována obzvláště pečlivě; to ale bohužel není tento případ – už na přelomu tisíciletí byly jen navraceny nejnápadnější, nejdelší výpusťky, a z nejasného důvodu nahrazeny verše od "externího dodavatele" novými vlastními, ovšem formou spíše horšími; při další spíše jazykové redakci 2015 pak upraveno několik málo zjevně neobratných formulací). Dnes už by však poměr vynaloženého úsilí (a nákladů) k výslednému přínosu nebyl o mnoho lepší než u zadání zcela nového překladu, Gössel je mrtev a při stavu českého autorského práva a nakladatelského průmyslu je podobná představa realizovatelná pouze "nadivoko", plagiátory, kteří se zahojí na přisvojení honoráře.

Jeho verze, stále více zastarávající a překonaná, snad ještě nějakou dobu zůstane edičně dožívat coby hájemství podnikatelů a podnikavců, kteří chtějí rychle vrhnout na trh další titul a ušetřit si veškerou zbytnou námahu. (Dokonalým příkladem je Nakladatelství Maťa, jehož podivně číslované vydání zahájilo peloton v březnu 2021: bez jakékoli pozornosti k ediční historii se vrátilo k první porevoluční variantě s Holubovými verši a dokonce Blažkovým doslovem, a ovšem, jak varují copyrighty 1991, i bez pasáží, jež v Práci chyběly – v rámci nepozorné tiskové přípravy ještě slévajíc na prvních stránkách dohromady do jedné *stěny textu* popisné odstavce, které Gössel dělil podle originálu; úroveň celého svazčku výmluvně dokládá, že odstavce jsou odsazovány *jedinou* mezerou o šířce zhruba litery i.)

A ano, „překlad“ **Jany Middleton** je zjevný, dost nestoudný plagiát. Vzala jako základ Gösselův text (snad i proto, aby si ušetřila úhozy na klávesnici? není obtížné najít *Farmu zvířat* na webu) a postupovala tradiční maskovací metodou – tu a tam prohodí slovosled nebo pozmění synonymum, ovšem v textu zůstávají (slovy zákona) *jedinečné výsledky tvůrčí činnosti* Gösselovy, ať vynalézavé, nebo chybné, počínaje "zástrčkami" (místo malých dvířek pro slepice) v úvodní větě a později i několikařádkové pasáže prakticky beze změny. Zajímavé je, že na rozdíl od těch nejlínějších zlodějů přihlížela k originálu, takže další vrstva rozdílů je "redakční" a vrací Gösselova volnější řešení k větší doslovnosti (tíše > nepromluvili ani slovo, zavolá rasa > tě prodá rasovi, přestrukturování souvětí o dlouhém životě), ba až otrockosti (vyprávěl příběhy); to ovšem nemůže zmírnit nepřijatelnost jejího (a nakladatelčina?!) postupu spoléhajícího, že kde není žalobce, nebude soudce – Gössel už nežije (a Dilia ho podle všeho nezastupuje), takže Fortuna Libri se může na webu vychloubat "Stojí za zmínku, že tvůrčí přístup k překladové literatuře a pečlivé redakční zpracování vytvořily našemu nakladatelství

renomé oceňované nejen čtenáři, ale i nejnáročnějšími odborníky." a zaplavit knihou v masovém nákladu síť Levných knih, na čemž jistě není škodná.

(U veršů by plagiát byl už příliš zjevný, takže si s nimi Middleton musela poradit svépomocí, dle vlastních skrovných sil. Čtete kulhající podstročnick, když tu se objeví přibližný rým – a dokonce v obkročmé pozici! Nelze se ubránit jistému ne-li neochotnému obdivu čistě v technickém smyslu, pak alespoň úžasu, na způsob proslulých slov Samuela Johnsona o psovi chodícím po zadních anebo jejich moderního protějšku z Pelíšků...)

Odborné veřejnosti zajisté stačí materiál výše sám o sobě; pro tu laičtější snad bude užitečné přece jen explikovat v hlavních rysech, jak se takový plagiát pozná:

V první řadě jsou to dlouhé totožné pasáže (např. dvojřádková věta začínající až otrockým genitivem "Půda Anglie" a končící opisnou formulací "zvířata by našla potravu", kde jiní překladatelé zvolili věrnější aktivní formulaci "půda uživí"). To by se ještě dalo obhajovat jako shoda náhod. Za pozornost tedy stojí hlavně to, jak se plagiátorka snaží tyto shody maskovat a rozbíjet, ovšem jen na povrchové úrovni, slovo za slovo, zatímco hlubší struktura substrátu zůstává. Někde stačí "redakčně" upravit mluvnické prvky, jež dnes už mohou působit zastarale ("Nikdo z nich nebyl schopen > schopný dostat se v abecedě za písmeno B." – kde by nezávislý překladatel byl v pokušení přeložit věrněji "naučit se abecedu"). Jinde dochází na záměnu synonym (např. ze sviňky je prasnice, zatímco vedlejší věta "které paní Middletonová nosívala o nedělích" zůstala zkondenzována do jednoho adjektiva).

Nejprůkaznější jsou pak místa, kde se původní překlad od originálu odchýlil zcela zásadně, ať už neporozuměním nebo explikací a intenzifikací, a plagiát u toho zůstal, jen se to snažil povrchově "zatřít": Gössel z prostého *worked hard* udělal expresivní "pracovala do úmoru", Middleton synonymizuje "dřela do úpadu". Zajímavý případ je to, jak se Napoleon vykrmil: *24 stone* je 152,4 kg. Gössel (snad nemaje přepočtení po ruce) střelil od boku "skoro dvoumetrákový"; Middleton váhu o čtvrtinu zpřesnila... ale "skoro", nyní věcně nesprávné, před ní nechala. Gössel ke kontextu tloušťky explicitně doplnil i sádlo; Middleton si ho přisvojila, ale pokusila se za každou cenu změnit formu, takže vedle neologismu "osádlený" dospěla i k absurdní vazbě "viděl skrz očka".

Atd. atd. – to bylo jen několik exemplárních ukázek; nyní si už jistě dokážete doplnit další jak z tabulky výše, tak doslova z každé stránky přímo knihy samé.

Nakladatelka má samozřejmě možnost hájit se, že je v tom nevinně a ze všechno může jen a pouze nespolehlivá překladatelka, která ji podvedla. (Ke jménu "Jana Middleton" se nedá dohledat nic než živnostenský list na výuku cizích jazyků, "překládání a tlumočení v mezinárodním obchodním styku" apod. a jediný překlad pro Fortunu Libri v roce 2012 reeditovaný 2021.) A kdož ví, třeba na tom bude i něco pravdy: Už v roce 2020 (?) Fortuna Libri vrhla do Levných knih 1984 v tradičním překladu Evy Šimečkové a loni dále *Válečný deník*, kde (v souladu s nízkonákladovým přístupem na jediném místě, drobnými písmenky v copyrightovém impresu) stojí "Translation © Gabriel Gössel – dědicové c/o DILIA". (Zvláštní ovšem je, že Dilia ani loni, ani dnes neuvádí na svém webu Gössela v dlouhém seznamu zastupovaných autorů včetně mrtvých; můžeme jen doufat, že to celé je nějaké triviální nedorozumění a ne indicie závažnějšího problému.) Jestliže u dvou ze tří Orwellů nemá problém původní překladatele přiznat a předpokládáme i zaplatit (repektive plagovat/krást

překlad by zjevně bylo zbytečně komplikované), proč potom u *Farmy zvířat*? Nabízí se vysvětlení – nebo nejméně dvě, z nichž ale Occamova a Hanlonova břitvy přejí tomu benignějšímu: Smlouvy na překlady bývají časově omezené, ale exkluzivní, a ten Gösselův musel dřív obsadit Maťa, takže pro pomalejší Fortunu na přelomu roku už nebyl dostupný. Jenže na trhu zůstávala neobsazená díra, ověřený byznysmodel chrlení palet do výprodejů sliboval zisk možná ne závratný, ale přesto lákavý; stačilo jen sehnat nějaký tisknutelný překlad, ber kde ber nejpozději včera – a po ruce byla spolupracovnice, která kývla, že má volnou kapacitu, ta stovečka stránek se dá zvládnout za pár dní....

Ovšem i v takovém případě za výsledek samozřejmě nakladatelství nese odpovědnost jak právní (bude zajímavé sledovat zpravodajství našich kulturně-ekonomických investigativců, jaké odškodné Gösselovým dědicům vyplatí, a zda bude vymáhat regres od překladatelky), tak morální: Právě za takto mimořádných okolností by "odpovědný redaktor" hodný toho jména měl na vznik rukopisu dohlížet a případně rozeznat, že si přisvojuje formulace, které už v češtině málem zlidověly.